

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

§. 1. Aliorum placita referuntur & refelluntur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

Aliorum placita referuntur, & refelluntur.

1 Nte omnia notandum est duo esse genera indiuisibilium, iuxta hanc opinionem, quedam diuisibilia secundum extensionem, & indiuisibilia secundum intensiōem, alia diuisibilia secundum intensiōem, & indiuisibilia secundum extensionem. Hæc subiectantur in indiuisibilibus quantitatibus, quæ ratione subiecti indiuisibilia sunt, neque ullam habent mensuram extensionem, tamen intensibilia sunt, quia in eodem indiuisibili subiecto plures qualitatis gradus possunt esse, & idem indiuisibile fit magis calidum per additionem gradus ad gradum, cui gradus vnitur medijs alijs indiuisibilibus extensis ratione subiecti, & intensi, quia vniunt partes intensiōis, & omnia indiuisibilia debent carere illa diuisibilitate, quam vniunt. Hæc vocantur omnino indiuisibilia, indiuisibilia intensiōis, diuisibilia secundum extensionem sunt in triplici differētia, quia cum habeant diuisibilitatem ratione subiecti, illa gaudent, quæ pollet subiectum, cui inhaerent, & ita diuisibile intensiōis subiectatum in linea, est diuisibile extensionis secundum longitudinem, non verò secundum latitudinem, neque profunditatem: subiectatum in superficie secundum longitudinem, & latitudinem, non verò secundum profunditatem, idēque indiuisibile intensiōis subiectatum in parte corporis est diuisibile extensionis secundum longitudinem, latitudinem, & profunditatem: hæc enim intensiōis indiuisibilia subiectantur in linea, superficie, & in parte corporis, quia cum hæc omnes in se habeant partes intensiōis, debent illas habere vnitas aliquo vnitiuo, alijs omnes essent omnino diuisibiles, & continuum constaret puris indiuisibilibus, & hoc vnitiuum debet esse indiuisibile secundum intensiōem: si enim esset diuisibile, haberet in se alia vnitiua, & sic in infinitum procederetur.

2 Fuit opinio aliquorum afferentium alterationem non extendi continuè, quia nihil illius in partibus temporis dimanat ab agente, quod in his passum disponit ad qualitatem recipiendam in se instanti temporis, in quo tantum producit. Hanc opinionem refert Rub. de generat. tit. 3. quæst. 2. ubi aliam adducit Capreol. Soccinnatis, & Ferrarientis, afferentium intensiōem non fieri continuè, sed tantum in singulis instantibus in partibus verò quiescere mobile ab intensiōe, & disponi ad illam in instanti recipiendam. Vtraque sententia omni fundamento est destituta, eisdemque argumentis à me impugnabitur.

3 Ignis eandem virtutem habet ad producendum calorem suum in eadem parte subiecti per intensiōem, suæ in diuersa per extensionem in parte temporis, ac habet in instanti, & eadem est resistentia contrarij in hoc, ac in illa: ergo sicut producit intensiōem, & extensionem in instanti temporis, vtramque producit in parte. Id verò quod asserit in parte temporis disponi subiectum, vt calor extendatur ad illud secundum priorem opinionem, & vt intendatur secundum posteriorem falsissimum est, quia ad recipiendum calorem nulla supponitur dispositio ex parte subiecti: sed esto, dispositio supponatur: productio dispositiōis erit alteratio, per illam enim subiectum aliter se habebit ac antea, & fieret in partibus temporis: ergo iam alteratio fieret in partibus temporis. Vrgo: In eadem mensura, in qua producit dispositio ad formam producit formam, sed vltima dispositio ad calorem producit in parte temporis: ergo in parte temporis producet calor. Consequentia est legitima. Minor tradita ab Authoribus vtriusque sententiæ. Maior in alijs formis ab omnibus admissa, & probatur facile, quia si in parte temporis est quidquid requiritur ad productionem caloris, ad quid expectaturum est agens venturum instans, vt calorem producat. Deinde dispositio per se ipsam necessariò determinat formam: ergo vt primum est determinat, sed est in parte temporis: ergo in illa ad formam determinabit. Mitto rationem aliam, quam num. 1. adducam contra Doctores, afferentes totam alterationem fieri in partibus, sed non in instantibus, quæ probabo non posse alterationem à partibus secerni, si fiat in instantibus, neque ab instantibus, si fiat in partibus.

4 P. Rub. suprà, quæst. 3. docet in instanti temporis produci indiuisibilia omnino, videlicet indiuisibile continuatiuum partis intensiōis productæ in indiuisibili quantitatibus, cum parte intensiōis immediatè in eodem producen-

da, reliqua verò indiuisibilia, videlicet intensiōis extensum, & extensionis intensum non posse produci in instanti, sed in tempore. Prior pars huius sententiæ præ se fert impugnationem quam expendo. Essentia vnitiui est actu esse exercitium vnionis, & actu vnire: ergo implicat esse in aliquo instanti, in quo non vnatur: ergo implicat esse in aliquo instanti in quo non sit vtraque pars, est enim vtriusque modus, & ab vtraque essentialiter dependens. Respondet Rub. sufficere partem vniendam esse immediatè futuram, quia vnitur modo successiuo, & hæc est natura vnionis successiuorum, vt illa vniantur, quæ immediatè fluunt vnum post aliud. Adhuc manet integra obiectio, quam suprà dedi. Essentia continuatiui est actu vnire, ex eo autem quod pars sit futura non potest vnitiuum illam modo vnire: ergo modo esse non potest: implicat enim esse in mensura, in qua non vnitur.

Quod addit Rub. vnire modo successiuo, & naturam successiuorum esse vniri per immediatum successiuorum fluxum, in successiuis per se, & essentialiter ægrè intelligitur, in his verò de quorum essentia non est successiuè fieri, est omnino falsum, motus autem alterationis non est successiuus natura sua, idem enim, qui fit in mensura temporis diuisibilis, posset fieri in instanti, & de facto ita fieret ni qualitas contraria illum retardaret. Ex hoc inferitur indiuisibile alterationis vnire partes ex natura sua permanentes, quæ licet ratione contrarij primo successiuè fluant, postea verò inter se coexistunt, & non desinet esse vna ad aduentum alterius, sicut accidit in successiuis per se: ergo vnio illarum illas respicit coexistentes, & inter se vnitas: ergo implicat esse in mensura, in qua vtraque non fit.

Eadem ratione Rubius premo in termino alterationis: si vnitiuum alterationis est prius tempore parte vnienda: ergo vnitiuum qualitatis est prius tempore parte qualitatis vnienda, sed qualitas est natura sua permanens: ergo implicat dari vnitiuum illius sine partibus vniendis. Dices qualitatem esse natura sua permanentem in conservari, non in fieri. Contrà: qualitas in instanti, quo fit, & quo conservatur, est eadem omnino intrinsecè inuariata, sed in instanti in quo conservatur est natura sua permanens: ergo in instanti, in quo fit: quod verò ratione resistentiæ agens illam successiuè producat illius naturam minime immutat pro mensura, in qua producit, semper enim permanet eadem. Deinde sicut in hac opinione asseritur calorem successiuè productum esse successiuum in fieri, ac proinde in fieri hoc est instanti in quo fit posse dari vnitiuum sine partibus vniendis, sic posset dici hominem successiuè produci, & esse successiuum in fieri, ac proinde posse produci vnionem inter materiam, & formam in instanti præcedente productionem formæ, sicut enim calor successiuè producit propter resistentiam contrarij, sic posset homo successiuè produci propter resistentiam formæ contrariæ existentis in subiecto (dico successiuè non prius producta hac parte formæ, & illa postea, sed prius producta vnione, & postea forma) vel quia Deus liberè illum successiuè producere volebat.

Vltimò ad hominem conuincitur Rub. Ipse asserit in motu successiuo non posse produci initiatiuum ante partem: ergo neque continuatiuum, sicut enim initiatiuum est modus partis incepturæ, sic continuatiuum partis vniendæ. Mitto hæc vnitiua producenda esse cum priori parte, si ante secundam possent produci, quam rationem contra alias sententias statim expendam.

Secundam partem sententiæ Patris Rub. videlicet indiuisibile intensiōis, extensum non posse produci in instanti sic impugno. In hac parte temporis producit pars intensiōis in sphaera diuisibili secundum extensionem simul in omnibus illius partibus: ergo in instanti sequenti poterit produci indiuisibile intensiōis in omnibus illis. Probo consequentiam. In eadem mensura indiuisibiliter sumpta agens agit in partes propinquas, & distantes passim: ergo in eadem mensura indiuisibili potest produci indiuisibile intensiōis in partibus inter se distantibus, quia pro omnibus agens est applicatum, ac proinde extensio non potest retardare actionē, hæc enim tantum illam retardat ratione applicationis: ergo extensio non obest, quò minus indiuisibile intensiōis producat in instanti. Intensio obesse non potest, quia non est: ergo ex omni parte indiuisibile intensiōis extensum potest in instanti produci.

R r Respondest

9 Respondet Rub. indiuisibile intensiōis extensum non posse produci in instanti, quia agens magis agit in propinquum, quā in distans: ergo si in distans agit indiuisibile intensiōis, in propinquum aget diuisibile intensiōis: ergo indiuisibile intensiōis non potest simul produci in subiecto diuisibili habente partes propinquiores, & distantes. Contra hanc rationem insto manifestè. In eodem instanti agens producit indiuisibilia omnino subiectata in indiuisibilibus quantitatis, quorum vna sunt proximiora, & alia remotiora, quin agat intensius in propinquū quā in distans: ergo in eodem instanti poterit producere indiuisibile intensiōis in partibus quin pro illa mensura intensius agat in distans, quā in propinquum. Ratio est manifesta. Quando effectus producendus non recipit magis, nec minus agens illum producat simul in partibus propinquieribus, & remotioribus non magis agit in propinquum, quā in distans, sed indiuisibile intensiōis etiam si sit extensum non recipit magis, & minus versus intensiōem: ergo etiam si simul producatur in partibus proximioribus, & distanteribus agens non intensius operabitur in propinquum, quā in distans.

10 Dices hoc verum esse supposito quod agens producat indiuisibile intensiōis in tota sphaera, inferri tamen ex eo quod producat indiuisibile intensiōis in parte distanti, eadem mensura producturum partem diuisibilem intensiōis in parte propinqua: Nihil dicis. In sententia Patris Rub. repugnat produci partem intensiōis in instanti: ergo eo ipso quod operetur agens in instanti supponitur non producturum partem intensiōis: ergo etiam si in parte distanti producat indiuisibile intensiōis nihil diuisibile producat in parte proximiori.

11 Alij recentiores affirmant, in instanti temporis produci indiuisibilia terminatiua, & in parte partem, & continuatiuum illius cum parte producta in parte temporis precedenti, quo continuatiuum productum corrumpitur terminatiuum productum in instanti precedenti, quia eadem pars non potest esse terminata, & continuata, & quia terminatiuum, & continuatiuum eiusdem partis non possunt esse in eodem subiecto, videlicet in eodem indiuisibili quantitatis, aliā indiuisibile quantitatis haberet maiorem intensiōem, quā habet pars, asseruntque hanc terminatiua produci, ut qualitas sit tanta, & non indeterminata.

12 Ab hoc ultimo incipit impugnatio. Qualitas in mensura diuisibili, in qua producitur, est sine hoc terminatiuo, ergo in instanti sequenti poterit esse sine illo, sicut enim in parte temporis, in qua primò producitur est quin sit tanta, & sine hoc terminatiuo, cur non poterit esse eodem modo in instanti sequenti? Deinde si hanc continuata sunt necessaria, cur non producuntur simul cum partibus in parte temporis antecedenti? agens enim erat applicatum, & passum non resistebat: quia corrupta intensiōe ut octo, in parte quantitatis per corruptionem partis qualitatis corrumpebatur intensio ut octo in indiuisibili immediato per corruptionem indiuisibilis continuatiui, & in eadem mensura in qua corrumpitur intensio ut octo in parte, corrumpitur in indiuisibili immediato: ergo in eadē mensura in qua producitur qualitas ut vnum in parte quantitatis per productionem partis qualitatis, potest produci in indiuisibili quantitatis per productionem indiuisibilis terminatiui qualitatis.

13 Propter has rationes alij recentiores affirmant produci indiuisibilia terminatiua simul cum parte precedenti, & continuatiua cum subsequenti; & nihil in instanti. Hanc sententia impugnanda est ratione, quā suprà dandam promissi contra Doctores asserentes totam alterationem fieri in instantibus, quā iam exhibeo. In illa mensura, in qua agens operatur, vel est indiuisibile temporis, vel non: si est, ergo operatur non tantum in parte, sed etiam in instanti: si non est, ergo non operatur in mensura diuisibili. Probo consequentiam. Illa mensura nullum habet vnitium, ergo non est diuisibilis, quidquid enim diuisibile est includit indiuisibile variens partes diuisibiles. Eodem modo fit argumentum contra sententiam modo relata, quia mensura in qua quiescit agens, vel habet indiuisibilia, vel non: si illa habet, agens quiescit in instantibus; si non habet, non quiescit in partibus, sed in instantibus. Secundò impugnatur eadem sententia, quia postea probabo agens in instanti posse qualitatem producere. Tertiò quia sine necessitate tantis expensis productionum, & corruptionum indiuisibilium terminatiuorum fingitur alteratio.

§. II.

Explicatur propria sententia.

14 Dicendum est agens posse producere in instanti qualitatem diuisibilem. Hanc conclusio probanda est eodem modo in sententia constituyente continuum ex infinitis partibus, & in sententia Zenonis cum de hac disputem puncto sequenti, illam pro vtraque sententia probabo.

15 Dicendum est secundò, in parte, temporis produci qualitatem non solum diuisibilem, sed etiam indiuisibilem. Probo hanc conclusionem. Agens in parte temporis est in actu, & passum in potentia ad indiuisibile qualitatis producendum, & nulla est repugnantia ex parte indiuisibilis producendi, ut in parte temporis producatur, ergo producitur. Agens esse in actu, & passum in potentia faciliè probatur, quia nulla virtus accrescit agenti, neque passio, neque conditio aliqua reperitur in hoc instanti, quæ non fuerit in parte precedenti temporis: in illa fuit agens in actu, & agens in potentia eodem modo ac est in hoc instanti. Posterioiorem partem antecedentis probo. Entitas indiuisibilis potest conseruari in mensura diuisibili; ergo & produci. Probo consequentiam, productio, & conseruatio est eademmet indiuisibilis actio: ergo actio, quæ est productio potest esse in parte temporis saltem quando præcessit in instanti: ergo eodem modo posset esse etiam si non præcessisset: ad existendum enim in hac parte temporis impertinens est existerisse ante, vel non existerisse. Rem indiuisibilem posse conseruari in parte temporis diuisibili stolidus negabit nullus.

16 Secundò probatur eadem conclusio: indiuisibilia vnitium non possunt produci atqueam vtraque pars vnienda producatur, ut probauimus suprà: ergo producuntur cum partibus vniendis vltimò productis, sed pars vnienda produci potest, & in communi sententia de facto producitur in parte temporis; ergo illius vnitium in eadem parte temporis produceretur.

17 Dicendum est tertio, indiuisibile qualitatis non posse primo produci in parte aliquota temporis, sed in parte indeterminata proportionali, ita ut nulla potuerit quantumvis exigua assignari, in qua fuerit adæquate productum. Rationem accipe. Quælibet pars assignata quantumvis minima, habet prius & posterius: ergo si in priori illius fuit productum aliquid indiuisibilis qualitatis, fuit productum totum indiuisibile, quidquid enim est aliquid indiuisibilis est totum illud, quia in illo non est vnum, & alterum: ergo in posteriori illius partis nihil indiuisibilis fuit primo productum, sed conseruatum. Ex quo inferitur in productione rei indiuisibilis in mensura diuisibili non posse assignari productionem, prout distinctam à conseruatione, quia quælibet mensura assignata est diuisibilis, & habet aliquid posterius, in quo entitas indiuisibilis iam non primò producitur, sed conseruatur, quia in priori illius mensura fuit producta.

18 Video hoc difficile componi in opinione asserente causam secundam non conseruare calorem, sed tantum illum primo producere, quia si actio causæ secundæ nihil sit habitura conseruationis implicat esse in mensura diuisibili propter rationem dictam. Dices implicare esse in mensura determinata, non autem in mensura indeterminata. Semper agere fero rei physicæ à parte rei existentis indeterminationem assignari, loquor tamen cum multis, quod forsitan pauci intelligunt, & me nunquam intellexisse ingenuè fateor, & adhuc terminis bona aliorum fide acceptis, vergeo. Quælibet pars temporis quantumvis indeterminata habet aliquid prius, & posterius: ergo in illo posteriori indeterminato iam indiuisibile non primò producitur, sed conseruabitur, quia in illo fuit totum productum: non enim potuit in illo produci, & non totum in ipso produci. Hæc component qui simul asserunt causam secundam non conseruare suum effectum, & has partes diuisibiles in tempore admittunt, meum enim non est discutere opinionum quas impugnauimus dissoluere.

19 Dicendum est quarto, in parte proportionali temporis posse produci partem aliquotam qualitatis, dummodò motus successiuus non sit continuus per partem temporis aliquotam. Probo priorem partem conclusionis. Agens potens est producere qualitatem diuisibilem, & determinatam in instanti: ergo melius poterit illam in parte temporis producere. Secundam partem eiusdem conclusionis